

سه شرح عبارات مشکله علی بن عبدالله بن فارس < الفارسیة (۳)

۱۳ قمری

● شرح العبارة = تعليق الحواشی علی کتاب العبارة /

منطق / عربی

š.-ul-'ibāra = ta'liq-ul ḥawāšī 'ala-l k.-il-'ibāra

فارابی، محمد بن محمد، ۴۲۶۰ - ۳۳۹ قمری

fārābī, mohammad ebn-e mohammad (875 - 951)

ارسطو کتاب «العبارة» را در منطق نگاشت. این کتاب پس از

ترجمه به زبان عربی از طریق ابونصر فارابی شرح شد.

آغاز: بسمله غرض ارسطو طاليس في كتاب العبارة هو الكلام في

القول الجازم الحملی البسيط من جهة تأليفه لامن جهة مادته ...

(آغاز مطلب پس از صدر کتاب:) قال ابونصر محمد بن محمد

بن محمد فارابی من الاوائل التي ينبغي لمن شرع في المنطق ان

يعرفها ان هاهنا محسوسات وبالجملة موجودات خارج النفس.

انجام: و لما استعظم ذلك كما من عادة ارسطاطا ليس لن يفعله

في سائر كتبه فيما يرى ان افلاطن قد غلط فيه فهذا ما اقوله في

هذا الفصل. هذا آخر ما وجد من تعليق الحواشی علی کتاب

العبارة لارسطاطا ليس تفسير ابی نصر محمد بن محمد الفارابی و

لواهب العقل جزيل الحمد و المنة

چاپ: به سال ۱۹۴۸ در مصر به چاپ رسیده است؛ نیز به کوشش

محمد تقی دانش پژوه در المنطقیات للفارابی، ج ۲ (قم)، کتابخانه

آیه الله مرعشی: ۱۴۰۸ق)

قم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۲۳۵/۲

آغاز: وبعد عرضه می‌دارد ... که این چند کله قلمی می‌شود

درباره شرح عبادات ائمه عليهم السلام و کیفیت طاعات ایشان؛

انجام: عن كافة الذنوب كبيرة كانت أم صغيرة وهكذا الاخبار

الآخر الكثيرة الواردة كذلك.

خط: نستعلیق، بی‌کاء، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۳گ

(۵-۷پ)، اندازه: ۲۸×۱۹سم [محدث ارموی مخ: ۲-۹۰۷]

● شرح عبارات عرفانی کتاب اشارات / عرفان و تصوف /

فارسی

š.-e 'ebārāt-e 'erfānī-ye k.-e ešārāt

وابسته به: الاشارات و التنبیها؛ ابن سینا، حسین بن عبدالله

(۳۷۰-۴۲۸)

نویسنده می‌گوید: «این سطری چند است در شرح عبارت و

معانی اصحاب عرفان و کشف اشارات و معانی ارباب ذوق و

وجدان که در آخر کتاب اشارات للشیخ الكامل و الحکیم ...

الشیخ ابی علی الحسینی بن عبدالله بن سینا البخاری ... به اشارت

بعض کبراء دین و علوم و رسیدن به غایات آن از معارف و

مواجید اذواق ایشان بانصیب شده سمة الحاق یافته و به وصف

شیوع عند ارباب التحقیق استحاق گرفته» و «آن دو قسم است:

اول در بیان مقامات و شرح درجات این علیه با اشارت به بعضی

از سیر و اخلاق ایشان؛ دوم: در بیان اسرار آیات و خوارق

عادات که در مجاری احوال و محاذی استکمال بر طبق اشارت

و اختیار یا عدم قدرت و اختیار از ایشان صدور یافته هر چند

پرتو شهود و ادراک بعضی بر آن نافته». نویسنده در فصلی پیش

از شروع مطلب از سخنان ارباب حقیقت و بر وجه نقل ایراد

می‌کند تا مقصود را گشاده‌تر بنمایاند.

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۹۳۷

آغاز: بسمله، الحمدلل الذي جعل معارف العارفين مناہج جنابه؛

انجام: اذا خاطبهم الجاهلون قالوا سلاما و اذا مروا باللغو مروا

كراماً وقع الفراغ عن تسويد يوم الاربعاء الثالث والعشرين من شهر

رمضان سنة اربع و ثمانين و ثمانمائه.

خط: نستعلیق کهن، بی‌کاء، تا: ۸۸۴ق؛ کاغذ: اصفهانی، جلد:

مقوایی، تیماج عنایی، ۱۶۶گ، ۱۷ سطر (۱۲×۷/۵)، اندازه:

۱۲×۱۸سم [ف: ۶-۶۸۳]

● شرح عبارة ابن الحاجب / نحو / عربی

š.-u 'ibārat-i ibn-i ḥājib

خوانسار؛ فاضل؛ شماره نسخه: ۲۲۵/۷

آغاز: بسم الله ... و بعد لما رأيت قول ابن الحاجب في الكافية و هو

انه اذا عطف

خط: نستعلیق، بی‌کاء، تا: دوشنبه ۲۷ شعبان ۱۲۰۷ق؛ جلد: تیماج

فهرستگان نسخه های خطی ایران (فنا)؛ جلد بیستم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازماناسناد

DIA 276258

و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱/۲۰۱۳

– ۴۲۱

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۶۶۳۶/۲-عکس
نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۳- ۲۵۹]

● **الدعاوی التنبیهیة / فلسفه / عربی**

ad-da'āwi-t tanbīhiya

فارابی، محمد بن محمد، ۳۳۹ قمری - ۳۲۶ قمری

Fārābī, mohammad ebn-e mohammad (875 - 951)

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۳۰/۶ و ۶۹۲۷/۱-عکس

عنوان رساله در این نسخه چنین است: «الدعاوی التنبیهیة المنسوبة الى ارسطاطاليس الحكيم محررة عن الحجج لابی نصر الفارابی»؛ خط: تعليق، بی کا، تا: با تاریخ ۱۰۹۴ق؛ ده پند از افلاطون و سه پند از سقراط و ۲ پند ارسطو در دنبال دیده می شود؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج، ۶ گگ (۶۷-۷۲)، ۱۸ سطر (۸×۴)، اندازه: ۱۴/۵×۲۰/۵سم [ف: ۳- ۲۶۲] و [فیلمها ف: ۳- ۲۶۵]

→ دعوات < منتخب الدعوات

→ الدعوات < مجمع الدعوات

→ دعوات < الدعوة

→ دعوات < سلوة الحزين

● **الدعوات = المناجات = دوازده امام / دعا / عربی**

ad-da'awāt = al-munājāt = davāzdah emām

بصری، احمد بن عبدالرضا، ق ۱۱ قمری

basrī, ahmad ebn-e 'abd-or-rezā (- 17c)

تهران؛ شورا؛ شماره نسخه: ۸۹۲۲/۲۰

آغاز: احمدک یا مجیب دعوة السائلین واصلى على نبيک افضل المرسلین ... هذه دعوات كالمناجات مشتملة على انوار حجج قاض الحاجات كل تحفة منها اثني عشر حرفاً تيمناً و تبرکاً و شرفاً بالعدد الشريف و القدر المنيف الذي فيه نظام الدنيا الدنية و قوام العقبي العلية. اولها. بسملة. اللهم يا رب يا لا اله الا الله بلا اله الا الله اجدر المجيبين؛ انجام: انه من الاثمين وارحمه يا رحيم. برحمتك يا كريم. سيما يوم الدين و صلى على المختار و عترته الاطهار اهدى المهتدين و الحمد لله وحده.

خط: نسخ، کا: محمد بن ملک محمد مصعب بیگی، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: نخودی و حنایی، جلد: میشن مشکى، ۲ گگ (۲۹۹-۳۰۰)، ۲۵ سطر (۱۱/۷×۲۲/۷)، اندازه: ۱۸×۳۱/۷سم [ف: ۲۹/۱ - ۳۴۸]

● **دعوات / دعا / عربی، فارسی**

da'avāt

تبریزی، ابراهیم بن عبد الجلیل، ق ۱۳ قمری

do'a'-e yūhannā

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۹۴۱-ف

نسخه اصل: بادلیان Hebe. 163۲۸۴۰؛ بی کا، بی تا [فیلمها ف: ۱- ۸۶]

● **دعای یوسف / دعا / عربی**

do'a'-ye yūsof

تهران؛ شورا؛ شماره نسخه: ۸۹۳۲/۶۸

آغاز: دعاء یوسف علیه السلام فی الجب علی ما روی یا صانع کل مصنوع و یا جابر کل خط: نسخ تحریری، کا: محمد بن علی بن حسن جبایعی، تا: ۱۲ رمضان ۸۵۲ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: میشن بنفش، اص (۱۳۶)، اندازه: ۱۸/۲×۲۸سم [ف: ۲۹/۱ - ۳۸۸]

● **دعاء یوسف پیامبر / دعا / عربی**

do'a'-e yūsof-e payāambar

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۴۲۲/۷-ف

نسخه اصل: ایاصوفیا ش ۲۹۱۰؛ بی کا، بی تا [فیلمها ف: ۱- ۶۰۰]

● **دعاء یوم السبت / دعا / عربی**

du'a'-u yawm-is sabb

تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۰۸۵۴

بی کا، بی تا، خریداری از مصطفی حسینی [رایانه]

→ دعاء یوم العرفة < خطبة یوم العرفة

● **دعاوی اقلیدس (مختصر) / هیئت / عربی**

da'āvī-ye oqlīdes (mx.)

سالار، علی بن فضل الله، ق ۶ قمری

Sālār, 'alī ebn-e fazl-ol-lāh (- 12c)

مؤلف مذکور نیست و محتمل است از حسام الدین علی بن فضل الله سالار باشد.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۵۴۱۲/۶

آغاز: بسمله، اختصار دعاوی المقالة الاولى من کتاب اوقلیدس، آ اضافه المثلث المتساوی الاضلاع الى خط مستقیم مفروض؛ انجام: عمل المربع المساوی لشکل مستقیم الاضلاع اختصار دعاوی المقالة الاولى من کتاب اوقلیدس؛ خط: نسخ، بی کا، تا: ربیع الاول ۶۷۲ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: چرمی مشکى، ۶ص (۵۱-۵۶)، ۱۶ سطر (۱۱/۵×۸/۵)، اندازه: ۱۶×۱۲/۵سم [ف: ۸- ۵۱]

فهرستگان نسخه های خطی ایران (فخا)؛؛ جلد چهاردهم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان

DIA 276252

استاد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱۰/۲۰۱۲

انجام: برابر

خط: نسخ، بی‌کاء، تا: قرن ۱۲؛ فهرست‌نگار این رساله را به نحو مستقل تشخیص نداده است اما آغاز آن در فهرست هست و این نسخه یکی از منابع دانش پژوه در چاپ این رساله بوده؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج مشکى، ۱۸ سطر (۱۵×۹)، اندازه: ۲۰/۵×۱۴/۵سم [ف: ۷-۲۴۳]

● شرح کاشف الاسرار / فلسفه / عربی

š.-u kāšif-il-asrār

سبزواری، محمد حسن بن زین العابدین، ق ۱۳ قمری
Sabzevārī, mohammad hasan ebn-e zayn-ol-'ābedīn (-19c)

تاریخ تألیف: ربیع الاول ۱۲۹۴ق

متن کتاب ارجوزه‌ای است از شارح که خود به شرح آن پرداخته است. ارجوزه مرتب بر سه «فن» و «خاتمه» است: ۱. امور عامه، در هفت مقاله و خاتمه؛ ۲. جواهر و اعراض، در دو مقاله؛ ۳. مبداء و معاد، در چهار مقاله؛ خاتمه در نبوت. تاریخ اختتام نظم ارجوزه متن سال ۱۲۹۲ق است و تاریخ فراغت از شرح ربیع الاول ۱۲۹۴ق است. طرز شرح مزجی است شروح قبل از متن مصدر است به عنوان کاشف.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۸۲۵

آغاز: یا حسن الوجه و الاسم و الصفة لنا عرفنا لك حق المعرفة. ای الله تم وجود غیر متاهی؛ انجام: و احمدالله علی افضاله مصلیا علی النبی و آله

خط: نسخ و نستعلیق، کاتب = مؤلف (احتمالاً)، بی‌کاء؛ واقف: فهرستی؛ ۱۰۴گ، اندازه: ۱۸×۱۱سم [ف: ۴-۱۹۰]

● شرح کافوریه / طب / عربی

š.-u kāfurīyya

محمد ولی بن محمد جعفر، ق ۱۳ قمری
mohammad valī ebn-e mohammad ja'far (-19c)

وابسته به: حرارت کافور؛ ملک الاطباء، محمد تقی (۱۲۸۵-)
اهداء به: قوام الملک

کافوریه حاجی آقا بابا میرزا محمد تقی شیرازی به عربی در بیان گرم بودن کافور (بر خلاف رأی اطباء قدیم) نوشته و شرح از محمد ولی رئیس اطباء النظام است که معاصر مؤلف کافوریه بوده و شیرازی نسخه اصل کافوریه را به او داده تا نظره‌های خود را در حواشی آن بنگارد. محمد ولی چون نسخه را دیده اغلاط لفظی و معنوی فراوان در آن یافته و دلیل‌هایی را که وی بر گرمی طبع کافور اقامت کرده است دانسته به دفاع از اطباء قدیم برخاسته، در پایان می‌گوید: «در این زمان که پزشکان فرنگ بر اصول علمی ما حمله برده‌اند، عیب است که ما خود نیز با آنان

خط: شکسته نستعلیق، بی‌کاء، تا: حدود ۱۲۵ق؛ کاغذ: ترمه، جلد: میشن
قهوه‌ای، ۶ص (۳۸۶-۳۹۱)، اندازه: ۲۱/۸×۱۳/۵سم [ف: ۵-۹۴]

→ شرح قول العلامة فی القواعد < حل عبارة قواعد الأحكام
→ شرح قول العلامة فی القواعد < شرح شرایع الاسلام فی مسائل الحلال والحرام
→ شرح القول فی الاسطقسات علی رأی ابقرط < الاسطقسات علی رأی بقرط

● شرح قول محقق الاردیلبی «یجب معرفة واجبات

افعال الصلاة» / فقه / عربی

š.-u qawl-il muḥaqqiq-il ardībīlī «yajīb-u ma'rifat-u wājibāt-i af'āl-iṣ ṣalāt»

وحید بهبهانی، محمد باقر بن محمد اکمل، ۱۱۱۸ - ۱۲۰۵ قمری

vahīd-e behbahānī, mohammad bāqer ebn-e mohammad akmal (1707 - 1791)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۰۱۸۲/۲

خط: نستعلیق، بی‌کاء، تا: قرن ۱۳؛ ۲گ (۱۴۰-۱۴۱ار) [مختصر ف: ۵۰۴-]

● شرح القیاس = تعلیق الحواشی علی کتاب القیاس /

منطق / عربی

š.-ul-qiyās = ta'liq-ul-ḥawāšī 'alā k.-il-qiyās

فارابی، محمد بن محمد، ۲۲۶۰ - ۳۳۹ قمری
fārābī, mohammad ebn-e mohammad (875 - 951)

آغاز: اذا جعلت مقدمه ب ج سالبه کلیه أو جزئیة، حصل اولاً فی شیء من ب، و ب لیست فی کل ج، او لیست فی بعض ج؛ انجام: و اما الاخری فقال: و اما ان المرآة قد ولدت لانها صفراء، فیتبین فی الشكل الثانی، فلا نه يلحق الذی ولدت صفرة و هذه صفراء

چاپ: به کوشش محمد تقی دانش پژوه در المنطقیات للفارابی، ج ۲ (قم، کتابخانه آیه الله مرعشی: ۱۴۰۸ق)

۱. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۹۴۹/۲-طبایطیانی

آغاز: برابر؛ انجام: هذا آخر ما قاله فی هذا الباب
خط: نستعلیق، بی‌کاء، تا: قرن ۱۱؛ کاغذ: اصفهانی شکری، جلد:
تیماج قرمز، ۷۶ص (۸۷-۱۶۲)، ۲۲ سطر، اندازه: ۲۴×۱۳سم [ف: ۲۳-۲۳۷]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۷۱۴/۲-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱-۳۰۹]

۲. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۲۷۰/۲

فهرستگان نسخ‌های خطی ایران (فنا)؛ جلد بیستم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان اسناد